

Minimální preventivní program

Střední odborná škola a Střední odborné učiliště Lanškroun

2016 – 2017

1. Východiska tvorby preventivního programu Střední odborné školy a Středního odborného učiliště Lanškroun

Preventivní program (dále jen PP) vychází z Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013 – 2018 a Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21 291/2010-28, které do prevence rizikového chování zařazuje předcházení zejména následujícím rizikovým jevům: agresi, záškoláctví, šikaně, kyberšikaně, násilí, intoleranci, antisemitismu, extremismu, rasismu a xenofobii, homofobii, vandalismu, závislostnímu chování, užívání všech návykových látek, netolismu, gamblingu, rizikovým sportům a rizikovému chování v dopravě, poruchám příjmu potravy, negativnímu působení sekt a sexuálnímu rizikovému chování.

1.1 Hlavní cíl programu

Preventivní program na Střední odborné škole a Středním odborném učilišti Lanškroun má napomoci vytvořit pracovníkům školy podnětné prostředí pro výchovu a směřování žáků ke zdravému životnímu stylu, napomáhat sociálnímu a osobnostnímu rozvoji žáků a rozvoji jejich komunikačních dovedností. Obecným cílem je zvýšit odolnost žáků vůči škodlivým jevům současné společnosti, předcházet rizikovému chování žáků ve výše vyjmenovaných oblastech, či minimalizovat dopady a projevy takového chování.

1.2 Garant programu a jeho spolupracovníci

Za koordinaci preventivních aktivit zodpovídá školní metodik prevence rizikového chování (dále jen ŠMP), který spolupracuje s ostatními pedagogickými pracovníky školy, s výchovným poradcem a s odborníky a institucemi zabývajícími se problematikou rizikového chování žáků. ŠMP aktualizuje PP a seznamuje s ním ředitele školy. Garantem PP je ředitel školy.“

1.3 Charakteristika školy

Střední odborná škola a Střední odborné učiliště Lanškroun je státní škola s právní subjektivitou zřizovaná Pardubickým krajem. Hlavní budova školy, kde probíhá teoretické vyučování, sídlí vedení školy a technicko-administrativní úsek, je na ulici Kollárova. Dílny, odborné učebny, tělocvična a jídelna se nacházejí na ulici Sokolská, kosmetické, kadeřnické salony a knihařské dílny na ulici Lidická a domov mládeže na ulici Krátká.

Ve školním roce 2016/2017 navštěvuje školu 319 žáků, rozdělených do 21 tříd.

Obory:

Střední odborné učiliště: Nástrojař, Mechanik elektrických zařízení, Knihař, Kadeřník

Střední odborná škola: Mechanik-elektronik, Kosmetička

2. Analýza současného stavu

Analýza problematiky rizikového chování žáků ve škole je důležitá pro zjištění aktuálního stavu, stanovení příčin rizikového chování a vytýčení cílů prevence.

V předchozím roce jsme se setkali na naší škole především s těmito typy rizikového chování: závislostní chování (kouření), záškoláctví a vandalismus.

Konaly se pravidelné třídnické hodiny a pokračovala spolupráce se žáky prostřednictvím pravidelných schůzek se žakovskou radou. Žáci měli možnost pracovat v rámci třídních samospráv. Osvědčily se nám přednášky na téma problematika a rizika závislostí, prevence sexuálně přenosných nemocí a prevence neplánovaných těhotenství. Vzhledem k dlouhodobě vysokému počtu zameškaných hodin je třeba snížit jejich počet. Žáci mohli využívat nabídku zájmových aktivit na domově mládeže, účastnit se lyžařsko-adaptačního kurzu a v rámci vánoční akademie i odborných soutěží prezentovat svoji zájmovou i odbornou činnost. Konal se také Den Prevence, kde byli žáci prostřednictvím policie seznámeni s problematikou práva a činností jak městské tak Policie ČR. Ve spolupráci s Červeným Křížem si zopakovali dovednosti potřebné k poskytnutí první pomoci. V preventivních aktivitách se zaměříme jak na žáky, tak na učitele.

3. Cíle preventivního programu

3.1 Krátkodobé cíle

Pro žáky

- V průběhu celého školního roku budeme důsledně sledovat absenci všech žáků a při pravidelných třídnických hodinách budeme žákům připomínat nutnost docházky k úspěšnému ukončení studia.
- V průběhu září a října vytvoříme nabídku volnočasových aktivit pro ubytované žáky, především je důležité nabídnout sportovní a zájmové aktivity, kterými vyplní smysluplně volný čas.
- V průběhu školního roku provedeme monitoring rizikového chování – především se zaměříme na problematiku šikany a netolerance.

Pro rodiče

- Zlepšíme spolupráci s rodiči a motivaci rodičů k většímu zájmu o prospěch a absenci jejich dětí.
- *Pro učitele*
- Během školního roku budou pedagogičtí pracovníci absolvovat tematické semináře, aby se lépe orientovali v problematice rizikového chování a dokázali lépe pracovat s problémy ve třídě.

3.2 Dlouhodobé cíle

- pracovat na vylepšení preventivního programu školy, tím, že se do jeho tvorby a realizace zapojí všichni pedagogičtí pracovníci školy
- získat podporu a pochopení všech pedagogických pracovníků školy v otázce nutnosti prevence a její realizace, podporovat průběžné vzdělávání pedagogů v oblasti prevence rizikového chování
- zlepšovat komunikační a asertivní dovednosti žáků, zlepšovat jejich sebeovládání a nenásilné zvládnutí konfliktů formou interaktivních metod přímo ve výuce
- prostřednictvím pravidelných třídnických hodin zvyšovat sociální kompetence žáků, vést je k zodpovědnosti za svoje chování
- neustálým zlepšováním školního prostředí a podpory pozitivního klima ve škole zajistit žákům příjemné a podnětné prostředí, aby do školy chodili „rádi“
- usilovat nadále o dobré vztahy mezi školou a rodinou, podporovat rodiče ve spolupráci se školou
- podporovat volnočasové aktivity a zájmové kroužky pro lepší využívání volného času žáků
- nabídnout rodičům poradenskou činnost v pravidelných konzultačních hodinách
- seznámit všechny pracovníky školy s programem proti šikanování

- snížit četnost rizikového chování u žáků školy (záškoláctví, projevy šikany, agrese, nadřazenosti atd.)
- udržet příznivé sociální klima školy – pocit důvěry, atmosféru pohody a klidu
- podporovat výchovu ke zdravému životnímu stylu a osvojení pozitivního sociálního chování

4. Způsoby realizace

4.1 Aktivity pro žáky

- výukové bloky – zaměřené na **nespecifickou prevenci**, která se zabývá posilováním zdravého způsobu života, vlastního sebehodnocení, posílením vztahů s vrstevníky a rodinou, otevřenost a komunikaci (realizace ŠMP, učitelé teorie a odborných předmětů)
- akce pořádané žáky - peněžní sbírky / Světluška, Srdíčkový den/- celoroční aktivita žáků, která podporuje zájem o celospolečenské problémy
- **Sportovní soutěže** - účast na celoročních sportovních soutěžích v rámci vyučování i ve volném čase podporuje zájem žáků o smysluplné využívání volného času a podporuje zdravý životní styl, např. turnaj ve futsale
- Odborné soutěže – účast zvyšuje zájem o obor, poskytuje motivaci ke studiu a přenáší ve škole získané poznatky do praxe

Specifická všeobecná primární prevence

- přednášky a interaktivní besedy (v rámci školy, spolupráce s PPP a dalšími organizacemi)
- volnočasové aktivity – sportovní, kulturní
- sportovní akce – jednorázové
- poradenská činnost – VP, ŠMP
- kulturní akce – zájezdy do zahraničí, na výstavy, návštěvy kina, exkurze

Přehled akcí

Přednáška vztahy, sex, AIDS

Interaktivní přednáška s následnou besedou na téma vztahy a sex se zaměřením na rizikové sexuální chování. Cílem je seznámit žáky celé školy s nebezpečím sexuálně přenosných nemocí a jejich prevencí.

Školní výlety, lyžařský kurz

Aktivity jednotlivých tříd, které podporují spolupráci a sounáležitost jednotlivých skupin, během neformální aktivity TU monitoruje složení skupiny a kooperaci, problémové žáky či aktivity.

Specifická selektivní či indikovaná prevence není v současné době plánovaná, ale v případě, že se objeví problém ve skupině (třídě), případně u jednotlivce bude zahájena práce ve spolupráci s dalšími odborníky na prevenci právě u těchto specifických případů.

Přehled témat souvisejících s PP realizovaných v rámci jednotlivých předmětů

Tělesná výchova - sport jako zdravý životní styl, fair play jednání

Občanská nauka - náboženská hnutí a sekty, hrozby demokracie, politický radikalismus a extremismus, terorismus, rasismus a násilí, malé sociální skupiny a vztahy v nich, šikana, generová rovnost, vandalismus

Ekonomika - Finanční gramotnost, nevýhodné úvěry, osobní finance, předlužení

Zdravověda – Infekční onemocnění, působení antikoncepce, prevence neplánovaného těhotenství

Chemie – Alkoholy, alkaloidy

Anglický jazyk – Sport, zdravý životní styl, mládež a její problémy

Společenskovední vzdělávání – rozvoj občanských postojů a formování kritického myšlení, pozitivní ovlivnění hodnotové orientace žáků

ICT – kyberšikana, rizika internetu, netolismus

4.2 Aktivity pedagogů

- Vzdělávací semináře pedagogů (v rámci školy, ... aj.)
- vzdělávání ŠMP – absolvování seminářů dle nabídky odborných pracovišť a PPP Ústí nad Orlicí
- vzdělávání VP – semináře dle nabídky
- porady pedagogů – ŠMP informuje ostatní pedagogy o novinkách v resortu PP

4.3 Spolupráce s rodiči

- Rodiče mohou kontaktovat pedagogické pracovníky pomocí e-mailu, telefonu nebo si mohou domluvit osobní schůzku.
- Na začátku roku jsou rodiče informováni o konzultačních hodinách třídních učitelů, ŠMP a VP
- Na začátku studia jsou rodiče informováni o realizaci preventivních aktivit na škole a podepisují generální informovaný souhlas s preventivní činností.
- Jednou za pololetí jsou realizovány třídní schůzky.
- Na třídních schůzkách jsou rodiče informováni o postupech v rámci prevence rizikového chování, aktuálně o kouření nezletilých žáků, metodách předcházení záškoláctví a šikany a dalších specifických problémech
- Na třídních schůzkách jsou zjišťovány potřeby rodičů
- V případě problému (výchovního, studijního, zdravotního, sociálního atd.) se žákem jsou rodiče školou kontaktováni, informováni o problému. Společně (žák, rodiče, škola) problém řeší.
- Rodiče mají MPP k dispozici na webových stránkách školy.
- Rodiče jsou hromadně informováni prostřednictvím internetových stránek školy o všech změnách ve školním rozvrhu, o školních akcích a dalších aktivitách.

5. Plán vyhodnocení

Zda bylo dosaženo cílů preventivního programu, budeme zjišťovat pozorováním po celou dobu běhu preventivních aktivit ve školním roce. V dubnu během druhých třídních schůzek získáme od rodičů dotázaním zpětnou vazbu na problematiku absence žáků především u učebních oborů.

V červnu zhodnotíme a sečteme počet zameškaných hodin a vyhodnotíme, zda došlo k poklesu absence především u žáků učebních oborů. Dále vyhodnotíme, formou krátkého dotazníku pro ubytované žáky, zda byla zprostředkována žákům v průběhu roku dostatečná nabídka volnočasových aktivit.

Krátkým evaluačním dotazníkem v řadách pedagogů zjistíme, zda mají jasněji v problematice rizikového chování, především zda vědí, jak se zachovat a na koho se obrátit v případě, že budou muset řešit nějakou formu rizikového chování. Dále zjistíme, zda je pro ně preventivní plán srozumitelný a zda je, podle jejich názoru třeba, více se zabývat určitou formou rizikového chování v dalších letech.

Preventivní program může být doplňován dle potřeby na základě získání dalších poznatků.

Preventivní program byl zpracován dne 29. 8. 2016 a má platnost po celou dobu školního roku 2016/2017.

6. Přílohy

1. Krizový plán školy – strategie postupu řešení v případě zjištění rizikového chování
2. Školní program proti šikanování
3. Slovníček pojmů

Zpracoval: Jiří Mann

Schváleno dne: 1. 9. 2016

Ing. Jaroslav Novák, ředitel školy

Příloha č. 1:

Krizový plán školy - strategie postupu řešení v případě zjištění rizikového chování

Dojde-li k porušení školního řádu, týkajícího se držení, distribuce a užívání návykových látek v prostorách školy nebo výskytu jiného rizikového chování (šikana, rasismus, ...) bude postupováno dle školního řádu a metodického pokynu MŠMT ČR č. j.: 21291/2010-28 takto:

1. Individuální pohovor se žákem (dle konkrétní situace – třídní učitel, výchovný poradce, metodik prevence nebo ředitel)
2. Podle zjištěných informací spolupráce s rodinou
3. Doporučení a zprostředkování kontaktu s odborníky
4. V případě nezájmu rodičů kontaktování sociálního odboru a oddělení péče o dítě
5. V případě dealerství oznámení Policii ČR.

Postup školy při vzniku problémů v oblasti zneužívání návykových látek

I. U žáka byly nalezeny nelegální drogy

1. Učitel odebere za přítomnosti svědka látku a uloží ji na bezpečné místo (do školního sejfu) s písemným záznamem o případu.
2. Oznámí tuto skutečnost řediteli školy.
3. Učitelé není dovoleno bez svolení žáka provádět šetření. Toto je oprávněna pouze Policie ČR u osob podezřelých ze zneužívání drog.
4. Ředitel školy informuje rodiče žáka a rozhodne, zda je nutné postoupit případ policii.
5. Ředitel školy rozhodne o případném potrestání žáka a prostřednictvím TU informuje rodiče.

II. Na půdě školy je nalezen žák pod vlivem drog nebo alkoholu, nebo trpí abstinenčními příznaky

1. Učitel, který nalezne žáka pod vlivem drog nebo alkoholu, nebo žáka trpícího abstinenčními příznaky, zajistí žákovi bezpečnost (dá ho okamžitě pod dohled TU, případně jiného učitele a okamžitě kontaktuje rodiče, případně zdravotnické zařízení).
2. Učitel případ okamžitě nahlásí vedení školy.
3. Učitel provede ve spolupráci s výchovným poradcem či metodikem prevence zápis o daném případě.
4. Ředitel školy informuje rodiče žáka a rozhodne, zda je nutné postoupit případ policii z důvodu zneužívání a distribuce drog.
5. Po návratu žáka do školy provede třídní učitel, případně výchovný poradce či metodik prevence pohovor se žákem. Doporučí mu rozhovor s odborníkem, zpočátku třeba přes linku důvěry, dále doporučení na odborníky ze zdravotnického zařízení, K-centra, PPP, apod.
6. Ředitel školy rozhodne o případném potrestání žáka a prostřednictvím TU informuje rodiče.

III. Žák se svěří s tím, že užívá drogy

1. Učitel nabídne radu a podporu nebo se obrátí na výchovného poradce či metodika prevence. Doporučí žákovi rozhovor s odborníkem např. ze zdravotnického zařízení, K-centra, PPP apod. Případně se žakovým souhlasem příslušné zařízení (např. PPP) okamžitě kontaktuje.
2. Pokud půjde o nezletilého žáka, je nutné ho přesvědčit o nutnosti kontaktovat rodiče a vše jim vhodnou formou oznámit. Zachování mlčenlivosti vzhledem k věku žáka je nevyhovující pro obě strany.

IV. Na půdě školy byly nalezeny drogy nebo vybavení k jejich užívání

1. Nálezce z řad učitelů drogy nebo vybavení zajistí jejich bezpečné uložení.
2. Provede záznam o případu za přítomnosti svědka.

3. Informuje ředitele školy nebo jeho zástupce.
4. Ředitel školy nebo jeho zástupce kontaktuje policii.

V. Žák je přistižen při prodeji drog

1. Pedagog či jiný pracovník školy odebere látku a uloží ji na bezpečném místě (do školního sejfu) se záznamem o případu a za přítomnosti svědka.
2. Pedagog či jiný pracovník školy kontaktuje výchovného poradce či metodika prevence a ten prodiskutuje případ se žákem. Provede zápis o pohovoru.
3. Pedagog či jiný pracovník školy vše oznámí řediteli školy.
4. Ředitel školy kontaktuje policii z důvodu porušení § 217 trestního zákona (ohrožení mravní výchovy mládeže) a prostřednictvím třídního učitele vše oznámí rodičům žáka.
5. Ředitel školy rozhodne o případném potrestání žáka a prostřednictvím TU informuje rodiče.

Postup školy v případě neomluvené či zvýšené omluvené absence žáků

1. Dobu a způsob uvolnění žáka ze školního vyučování stanoví školní řád.
2. Školní docházku žáků své třídy eviduje třídní učitel.
3. Na prevenci záškoláctví se podílí třídní učitel, výchovný poradce a školní metodik prevence ve spolupráci s ostatními učiteli a zákonnými zástupci žáka. Součástí prevence je:
 - a. pravidelné zpracování dokumentace o absenci žáků
 - b. součinnost se zákonnými zástupci
 - c. analýza příčin záškoláctví včetně přijetí příslušných opatření
 - d. výchovné pohovory se žáky
4. Postup školy dále upravuje školní řád.

Příloha č. 2:

Školní program proti šikanování

Program je vytvořen na základě Metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28 a Metodického pokynu MŠMT k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních č. j. 22294/2013-1.

Existence programu proti šikanování vymezuje postoj školy vůči problému výskytu šikany na školách.

Program proti šikanování má přispívat k vytváření bezpečného prostoru, respektujícího a vstřícného prostředí ve škole. Zaměřuje se především na prevenci šikany a nabízí postupy pro případ řešení šikanování. Je určen pedagogickým i nepedagogickým pracovníkům školy a stejně tak žákům a jejich rodičům.

Základem prevence šikanování a násilí je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky a mezi žáky a učiteli, a to zejména:

- podpora solidarity a tolerance
- podpora vědomí sounáležitosti
- vytváření podmínek pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy
- rozvoj spolupráce mezi žáky a jejich vzájemného respektu
- rozvíjení jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince.

Základní pojmy

Šikanování = jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu.

Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti.

Verbální šikana = slovní útoky v podobě nadávek, pomluvy, ponižování, zesměšňování, vyhrožování.

Kyberšikana = útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod.

Fyzická šikana = fyzické útoky různého typu (od házení papírků a jiných předmětů po bití apod.), záměrné ničení a poškozování věcí oběti, krádeže apod.

Smíšená šikana = kombinace verbální a fyzické šikany.

Jak poznat šikanu?

Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.

- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřenin, modřin, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
- Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přizpůsobovací konflikty nejsou vzácností!

Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

Čeho by si měli všimnout rodiče?

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
 - Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by se telefonovalo apod.
 - Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
 - Nechť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.
 - Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
 - Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
 - Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
 - Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
 - Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě.
 - Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
 - Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
 - Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
 - Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
 - Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
 - Dítě se vyhýbá docházce do školy.
 - Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

Co dělat v případě podezření na šikanu

- Pokud se Vám dítě svěří se svým trápením, důvěřujte mu, podpořte ho a slibte pomoci.
- Pokuste se zjistit co nejvíce informací.
- Informujte školu o podezření na šikanování. Obrátit se můžete na třídního učitele, školního
- metodika prevence, výchovného poradce nebo vedení školy. *Navštivte nás.*
- Při řešení problému spolupracujte se školou. Budeme respektovat Váš požadavek na zachování důvěrnosti informací.

Co udělá škola?

Zmapování situace

V průběhu prvního pololetí školního roku bude provedeno dotazníkové šetření u všech žáků školy, žáci budou hodnotit své vztahy se spolužáky. Dotazník zadá a vyhodnotí ŠMP ve spolupráci s výchovným poradcem. Na základě získaných informací a ve spolupráci s třídními učiteli bude pracováno s jednotlivými třídami a skupinami. V rámci třídnických hodin budou posilovány dobré vztahy. S výsledky budou seznámeni všichni učitelé.

Motivace pedagogů pro změnu, další vzdělávání pedagogů

Na začátku roku seznámí ŠMP všechny pedagogické pracovníky školy s programem proti šikanování, proškolí je ve znalostech dané problematiky a seznámí je s postupem řešení v případě šikany. Pedagogové budou dále motivováni a vybíráni pro další vzdělávací semináře v problematice šikany a jiného rizikového chování.

Užší realizační tým

Tvoří ho ředitel školy, zástupce ředitele pro teoretické vyučování, zástupce ředitele pro praktické vyučování, hlavní vychovatel domova mládeže, školní metodik prevence, výchovný poradce, příp. třídní učitel.

Společný postup při řešení šikanování

Kdy je nutné začít vyšetřovat šikanu?

- rodiče oznámí podezření na šikanování nebo žádají o vyšetření týrání jejich dítěte
- dojde k „provalení“ šikanování (učitel je svědkem fyzického útoku, oběť má viditelná zranění)
- oběť nebo její kamarád případ nahlásí učiteli
- šikana vyjde najevo při vyhodnocení monitorování (dotazníků)
- při nepřímo varujících signálech, kdy žák vysílá skryté signály o pomoc (žák vchází do třídy až po učiteli, postává osamoceně, nemá kamaráda, je smutný, ustrašený, má nadměrnou absenci, náhle se mu zhorší prospěch apod.) nebo při známkách subtilního násilí a manipulace (žák je přehlížen, odmítán, dostává příkazy a snaží se jim vyhovět, ostatní mu ničí věci a je terčem různých žertů, třída se mu směje, nadává mu, ostatní do něj strkají, „dobrovolně“ jim dává svačinu).
- Při hodnocení projevů vždy posuzujeme, zda jsou přítomny znaky šikanování: samoučelnost agrese a nepoměr sil.

Kdo řeší šikanu a s kým spolupracuje?

- školní metodik prevence s výchovným poradcem, třídním učitelem, se školským poradenským zařízením, příp. jinými odborníky

Postup pedagoga:

- -pokud je pedagog informován o šikaně nebo pojme podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování ve spolupráci se školním metodikem prevence a výchovným poradcem
- informuje ředitele

Postup ředitele školy:

- přijme informaci o šikanování (od pedagoga, rodiče, žáka)
- rozhodne se, zda škola zvládne řešení šikany vlastními silami nebo zda potřebuje pomoc zvenčí (PPP, Středisko výchovné péče, Policie ČR)
- -v případě prokazatelných jevů šikany jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na jejím vyšetřování dle jeho pokynů
- zajistí informování rodičů o vyšetřování šikany, které řídí
- -v případě potřeby je nutné zajistí zprostředkování odborné péče:
- v případě nutnosti doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu
- v mimořádných případech podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu
- při podezření, že šikanování naplnilo podstatu trestného činu (provinění), oznámí tuto skutečnost Policii ČR
- -projedná v pedagogické radě potrestání agresorů.

Na co se zaměřit

- Je nutno zdokumentovat odpovědi na následující otázky:
- Kdo je obětí, popřípadě kolik je obětí?
- Kdo je agresor, popřípadě kolik je agresorů, kdo z nich je iniciátor, kdo aktivní účastník a kdo je obětí i agresorem?
- Co, kdy, kde a jak dělali agresori konkrétním obětím?
- -K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?
- Jak dlouho šikanování trvá?
- V případě, že je informátorem rodič, nesmíme jeho výpověď zpochybňovat, ale věc neodkladně řešit.
- Domluvit se s rodiči na spolupráci, na způsobu ochrany dítěte a naznačit příští kroky
- V případě, že je informátorem sama oběť, je důležité, aby o tom nevěděli ostatní žáci a abychom ji ochránili před agresory.

Postup ŠMP a VP

a) Vyšetřování počáteční šikany (se standardní formou)

- rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi
- nalezení vhodných svědků - vybereme žáky, kteří s obětí kamarádí nebo ji alespoň neodmítají, žáky, kteří jsou nezávislí na agresorech
- individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace obětí a agresorů) - důležité je, abychom rozhovory organizovali tak, aby o nich druzí nevěděli
- zajištění ochrany obětím - po celou dobu vyšetřování je nutné ochránit oběť, zvýšit dozor, zorganizovat bezpečné příchody a odchody dítěte, v nutném případě nechat dítě doma
- rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi - následuje až po shromáždění důkazů! Slouží k zastavení agrese, upozorníme je, že při jakémkoli náznaku šikanování bude jejich potrestání přísnější, případně bude nahlášeno policii, naopak, pokud budou mít snahu napravit situaci, může to zmírnit kázeňská opatření
- realizace metody usmíření nebo metody vnějšího nátlaku (výchovný pohovor, výchovná komise s agresorem a jeho rodiči)

- třídnická hodina (o způsobu potrestání agresorů informujeme celou třídu. Je třeba s touto třídou nadále pracovat, rozvíjet kamarádské a bezpečné vztahy. Můžeme se také obrátit na odborníky Střediska výchovné péče, PPP..
- rozhovor s rodiči - úkolem je informovat rodiče o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních
- v případě nutnosti – třídní schůzka
- práce s celou třídou.

b) Vyšetřování pokročilé šikany s neobvyklou formou – výbuch skupinového násilí vůči oběti

- překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí
- domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování
- zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi
- pokračující pomoc a podpora oběti
- nahlášení policii
- vlastní vyšetřování – rozhovor s obětí a informátory, nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků, individuální nebo konfrontační rozhovory se svědky, rozhovory s agresory, případně jejich konfrontace
- léčba – metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

V rámci první pomoci je nutné při pokročilých, brutálních a kriminálních šikanách spolupracovat s dalšími institucemi a orgány, a to zejména s pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, orgánem sociálně právní ochrany dítěte, Policií ČR.

V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat jí péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Výchovná opatření

- napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy,
- snížená známka z chování,
- ve zvlášť závažných případech podmíněčné vyloučení a vyloučení ze školy.

V mimořádných případech se užijí další opatření:

- ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu,
- ředitel školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu,
- v případě, že šikana naplňuje skutkovou podstatu trestného činu podle z. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, podává ředitel školy trestní oznámení na Policii ČR.

Primární prevence v třídnických hodinách

- časovým prostorem třídního učitele pro uskutečňování programu jsou třídnické hodiny
- účastníci by měli sedět v kruhu, aby na sebe vzájemně viděli a mohli spolu komunikovat bez překážek
- obsah setkání by měl zahrnovat: zahájení, aktuální témata, připomínky a dotazy, komunikace by měla být otevřená, každý má prostor se vyjádřit
- je nutné vytvořit specifická pravidla komunikace, o které se během práce TU opírá

- během setkání se nastavují normy, TU dává jasně najevo, že šikana nebude trpěna

Školní poradenské služby

Pokud někdo z žáků či rodičů, příp. učitelů potřebuje pomoc, může se obrátit na:

- třídního učitele
- školního metodika prevence rizikového chování
- výchovného poradce
- ředitele školy

Spolupráce školy se specializovanými pracovišti

Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce nebo zástupce školy s dalšími institucemi a orgány. Zejména:

- -v resortu školství – s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry
- -v resortu zdravotnictví – s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie
- -v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou)
- -případně s NNO specializujícími se na prevenci a řešení šikany.

Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, pokud má podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). V případě, že se rodiče odmítají spolupracovat se školou, je škola opět oprávněna vyrozumět OSPOD.

Příloha č. 3

Slovníček odborných pojmů

Agrese - je útočné jednání vůči druhé osobě, tendence zničit nebo poškodit nějaký objekt

Záškoláctví - je úmyslné zameškávání školního vyučování, žák se z vlastní vůle, bez vědomí rodičů vyhýbá pobytu ve škole

Šikana – fyzické a psychické týrání a omezování jedince v kolektivu

Kyberšikana – druh šikany, který využívá ICT technologie (mobilní telefony, počítače, e – maily apod.)

Násilí – útoky, napadání, výhrůžky od jiné osoby s cílem ublížit či získat nad obětí převahu a moc

Intolerance – nesnášenlivost, nerespektování

Antisemitismus – nesnášenlivost, předpojatost vůči židům, etnické skupině nebo rase

Extremismus – vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních norem, vyznačují se prvky netolerance a útočí proti základním demokratickým principům

Rasismus – ideologie hierarchizující skupiny podle rasového klíče

Xenofobie – strach z neznámého, často označovaná jako strach z cizinců

Homofobie – diskriminace, odpor nebo iracionální strach z homosexuality nebo homosexuálů

Vandalismus – svévolné poškozování veřejného nebo soukromého majetku, které nepřináší pachateli žádné materiální obohacení

Závislostní chování – chování, které vede u člověka k závislosti na návykové látce nebo určité činnosti

Netolismus – chorobná závislost na tzv. virtuálních drogách, kam lze zařadit např. počítačové hry, mobilní telefon, internet nebo televizi

Gambling – chorobná závislost na hraní hazardních her

Rizikové sporty a rizikové chování v dopravě – na rozdíl od extrémních sportů zde v první řadě jde o vědomé hazardování, o skutečné a dostatečně vysoké riziko smrti nebo zranění. Je to jen jiná forma ruské rulety, při které se nebere ohled na běžné meze, zákony, vlastní ani cizí životy

Poruchy příjmu potravy – jedná se o okruh onemocnění, kam patří **mentální anorexie**, **mentální bulimie** a také **přejídání** spojené s jinými psychickými poruchami, například se stresem

Sekty – pojem sekta označuje náboženskou nebo politickou skupinu, která se odpojila od větší, zavedené skupiny

Sexuálně rizikové chování – je soubor projevů chování, které doprovázejí sexuální aktivity a současně vykazují rizika v oblasti zdravotní, sociální a dalších oblastech. Takové chování může být přítom ve společnosti relativně častým jevem (např. nechráněný pohlavní styk při náhodné známosti, promiskuitní chování nebo rizikové sexuální praktiky)